

Расрбљавање српског народа и покушаји отимачине његове културне баштине последњих година необични су до гротескних размера. Извесне тежње да се оспоре чињенице из културне историје често имају комичан карактер. Не тако давно неко је приредио идеју да немањићке задужбине припадају албанској културној традицији, јер су албански радници вукли греде и камен за зидање. Чули смо и објашњење да је аутор Горског вијенца

и приређивач

Огледала српског

под придевом

српски

подразумевао православну веру, а не националну припадност!? У овом окружењу

збивају се ствари које се не могу назвати лепшим именом него

културно етничко чишћење

. Чак и поређење Милошевићеве Србије с Хитлеровим Трећим рајхом, као омиљена фигура антисрпске пропагандистике, пред извесним радњама почиње да храмље на штету Србије. Оно што се Србији ради није се радило ни пораженом Рајху. Силе победнице у Другом светском рату нису се трудиле да оспоре идентитет великана немачке књижевности, док се над српском литературом данас надвија претња да највећи писци буду канонизовани у неком несрпском кључу. Смешно је, али истинито и zgodно као додаток: недавно је један песник из Црне Горе изјавио да је Вук Караџић „украо језик од Црногораца и дао га Србима”.

Врло експлицитан материјал на овом трагу у последње време понудио нам је дневни лист „Политика”. У два интервјуа оспорена је припадност Андрића и Црњанског српској књижевности. То су учинили шеф катедре за јужнословенске књижевности на Сорбони, и мало познати преводилац из Немачке, тренутно заузет превођењем поезије Милоша Црњанског.

Француски литературолог изјавио је за „Политику” да би Иво Андрић, кад бисмо га питали, рекао да припада и српској, и хрватској, и босанској књижевности. На чему он, тако ноншалантан и немаран као да прича о прореду између струкова кукуруза, темељи ову тезу, која је, узгред, методолошки недостојна солидног студента књижевности?

Постоји низ чињеница које говоре нешто сасвим друго. На првом месту је аргумент иманенције — традиција у којој Андрић ствара дела која га чине великим писцем. Још као млад стваралац, од 1920. године, Иво Андрић почиње да се ослања на српску књижевну традицију, пише чистим београдским стилем без присенка хрватштине, чак прелази са ијекавског на екавски. На таквом језику настала су дела На Дрини ћуприја, Проклета авлија, Травничка хроника, Омер-паша Латас и бројне приповетке, као и медитативне кратке прозе у Знаковима поред пута и Свескама

. Прелазак са ијекавског на екавски није, наравно, нужан услов да би неко постао српски писац, али јесте довољан разлог да га сматрамо српским; ако је већ одрастао као ијекавац, прелазак на екавски је знак опредељења за српску књижевност, јер се екавски говори само у Србији. Утолико је Андрићева одлука да ствара на екавском и унутрашњи и спољашњи доказ његовог опредељења за српску традицију.

Што се тиче Андрићевог осећања припадности, много говори и то што је учествовао у капиталном пројекту под називом Сто дела српске књижевности. У Новом Саду је 1971. године из штампе изашла ова специјална едиција „Матице српске” и „Српске књижевне задруге”. У уређивачком одбору, поред осталих значајних књижевних имена, био је и Иво Андрић, а у избору се нашло неколико његових дела. Да ли се Андрић нешто питао у свему томе? Да ли је случајно свој ауторитет и дело сместио у велику едицију с тако недвосмисленим називом?

На једном месту Андрић примећује да је Симо Матавуљ проширио географску основицу наше приповетке , смештајући њену радњу на јадранску обалу, то јест на море. Тиме он свесно одваја српску од хрватске књижевности, која обилује делима чија се радња одвија на мору. Ако се осећао и као хрватски писац, а не само као српски, било би логично да не раздваја скалпелом те две традиције. Андрић је крупна фигура у књижевности и могао се, да је хтео, изјаснити као српски и хрватски писац – и био би прихваћен с обе стране. Он је, међутим, изабрао један пут и својим примером дао усмерење другим српским писцима да се не заносе литерарним братством и јединством, тим пре што то Крлежа није чинио.

Поменути француски научник морао би знати основне поетичке и биографске црте писаца којима се бави. Међутим, можда наведене чињенице за француског југослависту нису довољно јасан израз Андрићеве припадности. Ако је тако, онда ништа, нека настави да багателише туђе културно благо за свој рачун.

Пише: Драшко Вуксановић
уторак, 17 фебруар 2009 20:39

Независно од ангажмана сорбонског филолога, могло би се рећи да је „најјачи” аргумент оних који Андрића сматрају хрватским писцем то што је велики приповедач рођен у католичкој породици. Ту, међутим, постоји извештај проблем. И Томас Стренс Елиот рођен је као Американац, а ипак је енглески песник, који се тако определио, чврсто поткрепивши своју одлуку ослањањем на Џона Дона и енглеску књижевну традицију у целиности. Опет је на делу био и унутрашњи и спољашњи аргумент. Право је човека да изабере своју културну отаџбину.

Стихови Милоша Црњанског ускоро ће се појавити на немачком језику. Рана збирка песама Лирика Итаке први пут после деведесет година од настанка постаће доступна немачким читаоцима. Преводиоци ће Црњанског представити као југословенског песника, истичући песму Југославији, где Црњански говори о „нашем Хвару” и Мештровићу. Идеологија југословенског национализма нашироко је захватала писце у време кад су Андрић и Црњански били млади, па је то заиста оставило трага на њиховим раним делима. Немачки читаоци, међутим, неће моћи да читају мајестетичне поеме

Сер

биа

и

Београд

, из зреле стваралачке фазе Милоша Црњанског, будући да то баца друкчије светло на овог генијалног писца, који је, што се његовог српског идентитета тиче, умео и да претера – понекад чак готово до неке врсте шовинизма. Ништа од свега тога немачки преводилац не помиње. Напротив, на питање новинарке „Политике” да ли је код Црњанског био израженији српски или југословенски идентитет, он као из топа одговара: „Југословенски. Погледајте његову песму

Југославији

.”

Шта би такав човек могао да каже о

Сеобама

, које је Црњански сазидао на трајном историјском шкрипцу и патњама српског народа, разапетог између османских и германских пријатеља?

Можда неки културни прегаоци на Западу не воле много Србе, можда би хтели да понизе њихову културу, али Андрића и Црњанског ипак би хтели да поштеде, под условом да их претходно расрбе. Оне чију вредност не могу да порекну, желе да нам отму. Па и реплика из шаљивог београдског филма Како је пропао рокенрол говори о сличној тескоби људске душе: „Зелени Зуб презире славу, али воли славски колач.”

Овакав приступ требало би од Андрића и Црњанског да учини неку врсту друштвене својине бивших југословенских народа. Кумова слама на коју српска култура не може да

Андрић и Црнански као жртве културног етничког чишћења

Пише: Драшко Вуксановић
уторак, 17 фебруар 2009 20:39

рачуна ништа више од било кога другог. Битно је, наиме, да Срби имају што мање разлога да се подиче. Поменути културни прегаоци не могу не знати релевантне чињенице, али њихов задатак и није да презентују чињенице, него да од Срба направе бесловесну биомасу, чије ће се национално име појављивати само кад се говори о злочинима. Утолико се овакве „научне” тезе могу окарактерисати као прљави културни рат против српског народа.

Шири контекст културних фалсификата јесте геополитика. Некад су се проблеми с народима који стоје на путу Силе решавали ударима борбене коњице, па затим логорима, авијацијом, оклопно-механичким средствима и слично. Нешто од свега тога задржало се и данас. Ипак, затирање културног идентитета у овом делу света сада је популарније него пре десет година, када се проблем решавао паметним бомбама. Напредовали смо на путу апстракција. Бесмислене синтагме као што су стални унапређени дијалог

,
високи представник

,
комесар за проширење

,
одрживи развој, студија изводљивости
и тако редом прихваћене су као да смо их с мајчиним млеком посисали. Оне, у свакодневној свести, треба да замене грубе и непотребне речи отимање Косова

,
отцепљење Војводине

,
организовано јавно лагање у медијима

,
корупција коју по рамену тапшу управо ти комесари и високи представници
. Док год се не бавиш стварношћу, него химерама, неће ти радити ништа страшно. Само ће те убијати у појам и отимати оно најбоље што је један несрећни народ кроз историју створио.